

ХРИСТО БОТЕВ

ПЕТРУШАН

Част 0 от „Вестник „Дума на българските емигранти““

chitanka.info

*Нам казваха, че те са разбойници,
излезли из своите вертепи,
но те нищо не зеха, нито даже парче хляб;
и ний чухме от тях само едно:
Дошли сме да измрем за земята си.*

Л. Меркантини

Пълни три години са днес от оня героически подвиг, подобни на който виждаме само в историята на Италианската революция; пълни три години са от онуй славно събитие, кое направи епоха както в историята на нашата емиграция, тъй и в историята на нашето политическо и умствено възраждане. Какъв спомен за потомството! Какъв урок, какъв пример за нас, братя емигранти! Шепа решителни млади момци, без никаква революционна организация, без никакви средства, презрени и гонени — момци, кои претърпяха сичко за една благородна свята цел, — минаха Дунава и с живо свидетелство показаха какви съкровища се крият в душата на българина... Наистина, голяма душевна сила трябва да има човек, за да може каза: „Ние си достигнахме целта, защото измираме, а вие още не сте, защото сте живи!...“ А това трябва да го каже всеки, който мре за свободата на човечеството, това им казаха с примера си нашите въстаници в 1868 г. под войводите Хаджи Димитра и Стефан Караджа.

Тези мъченици на свободата, що измряха с усмивка на уста, бяха наши приятели, наши братя; с тях деляхме скръб и радост, смях и сълзи; с тях сядахме на бедна и богата трапеза и разговаряхме за съдбата на нашето потъпкано отечество...; с тях деляхме сичко, само смъртта и свободата не можахме с тях да разделим! Затова елате, братя, да ги споменем с добра и свята памет за нази и славна за нашия злочестен народ!

След четите на 1867 г. под войводството на Панайота, Дяда Желя и Филип Тотя, чети, които бяха само за явление на знаменития М е м о а р, който като галванически ток мина през сърцето на народа и възбуди нервите му, а Турция накара да мисли за положението си — съвсем последователно на другата година трябваше да се начне

движението със сичка сериозност и сички средства, що можеха да се разполагат в онова благоприятно време, кога Кандия тънеше в кърви и със секи куршум хвърляше и залька от устата си, а Гърция точеше сабя, Румъния и Сръбско запретнаха ръкави... Тогава ний имахме първия Таен комитет, на позива на когото бяхме се стекли да решим съдбата на народа като ратници славната борба за освобождение. Ала тоя комитет, когото турците по глупост, но праведно нарекоха „комита“, като комета наистина показва само своята бляскава опашка на хоризонта, а кога да покаже ядрото си и се срещне с безжизнения месец, без никаква физическа причина свърна от орбитата си, пръсна се и угасна. — Ний останахме сами да решим и съдбата на отечеството си, и своята. Нашите астрономи, на кои очите са се въз небето, за да има с какво да се утешават и занимават, обърнаха на „комита“ всяко българско сърце и без да виждат що се вършеше по земята и в самите тези сърца, заловиха се за бабини деветини и станаха един на други органи на онзи патриотизъм, който вчера викаше народа на въстание, а днес презря и нарече вагабонти онези, що бяха се събрали да мрат за негова свобода!

Но поврага тоя патриотизъм и тези бездушни „астрономи“! „Не разум, не логика води народите, а магнетизмът на вярването и одушевляването“, казва един писател във физиологията на народите — и ако нашите „комети“, „астрономи“, литератори не знаеха това, то видяха поне, че не лиги като у тях, а кръв течеше в жилите на онез мъченици, за избиването на кои те бяха причина, като, от една страна, измамиха Панайота да за държи толкова опитни и приготвени юнаци, а, от друга, възпротивиха се на приготвленията на Дяда Желя и Филип Тотя — и с това оставиха онез юнаци отвъд без сяка помощ и средства да вдигнат народа...

Дойде пролетта 1868 и на хиляди юнаци закипя кръвта, хиляди бяха готови да идат да измрат за свобода и в две недели да вдигнат сичкия народ на оръжие! Всеки продаваше мило за драго, всеки забравяше бедност и възраст, родители и роднини и всеки думаше: на Балкана, на Балкана! Но де бяха нашите патриоти да разберат туй тупане на сърцето, туй сътресение на нервите? Де бяха да отговорят и те с каква-годе жертва на олтаря за освобождение? Де беше Тайният комитет да хване жиците на психическия телеграф и направи съобщение с всичката емиграция; де беше да даде средства и

направление на тази жива народна сила? Патриотите бяха там, дето са и днес, Комитетът мина като комета, а тези, що викаха: на Балкана, на Балкана — едни се отчаяха, други със затаена злоба сложиха ръце и се заловиха за работа, а трети, кои можаха да намерят средства, отидоха и измряха!

Повече от 200 души излъгани и оголели оставиха още пролетта името на българската легия в Белград и с Караджата събраха се окол Хаджи Димитър. При всичките гонения и преследвания от „старите“ (с презрение споменуваме туй име) те наидоха истинни патриоти, добиха средства и минаха, та измряха.

Но само туй ли? Те измряха, но тяхната смърт беше громен удар за Турция, громен и за нашето отечество-на първата извести падането, на второто възраждането. Сънливият тиранин залитна на трона от думите. „Болгаристан калктъ“^[1] и окачи мъртвия Черковен въпрос на галваническа кука, с кое, без да иска, призна името на робите си — призна борбата. Будният народ стресна се силно, огледа се и като не можа да скочи на оръжие, със сълзи благослови великия подвиг на синовете си. Той видя и усети силата си.

И ето и до днес кръвта на тези мъченици не е още засъхнала по бащините ни полета; сенките им бродят денем и нощем и чакат онези, кои от Петрушан им пожелаха „добър час и добра стига!“ — чакат нази, братя емигранти, да откопаем костите им и избършем сълзите на техните клетки майки, които са вече майки и нам!...

---

[1] „Болгаристан калктъ“ — България въстана. ↑

Издание:

Вестник „Дума на българските емигранти“, 1871

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.